

WATTE DOEN NA JE PENSIOEN

Molenaar

TEKST: JACQUELINE VOLLEBREGT BEELD: JACQUELINE VOLLEBREGT, CHRIS VAN DEN BROEK, GILDE VAN MOLENAARS

Toen in coronatijd de Vrijwillige Vertrekregeling (VVR) voorbijkwam, hoefde Chris van den Broek niet lang na te denken. Door het vroege overlijden van zijn eerste vrouw, zij werd veertig, was hij zich als geen ander ervan bewust dat niemand je kan garanderen dat je (in goede gezondheid) je pensioen haalt. Hij stopte in december 2020 met vliegen bij KLM.

Bezige baas

Op zijn zestiende mocht hij zich van zijn vader aanmelden bij de Nijmeegse Aeroclub. Na twee jaar zweven begon hij op zijn achttiende op de RLS in klas 83-2. In dienst van KLM werd hij tweede officier op de DC-10, gevolgd door copiloot op de A-310 en de MD-11. Zijn eerste gezagvoerdersfunctie was op de Fokker-100. 'Dat was een heel leerzame tijd want de Fokker kende in die tijd veel technische storingen. Een afgebroken start deden we bijna wekelijks,' lacht Chris.

Na de Fokker volgde de 767, opnieuw de MD-11, en toen die verdween werd hij omgeschoold naar de Triple. Drie van zijn vier broers waren ook vlieger bij KLM.

Dat Chris een bezige baas is, wordt me tijdens het interview bij de Monnikenmolen in St. Jansklooster al snel duidelijk. Hij zeilt Drascombe en geeft onder andere instructie in het met je zeilboot droogvallen op het Wad.

‘Een afgebroken start deden we bijna wekelijks.’

Hij is vrijwilliger bij Staatsbosbeheer in de Weerribben. Hij vliegt bij de Dutch Thunder Yaks, een display team waar hij solo's doet en in de formatie meestal als lead of als #4 vliegt. Zijn nickname 'Clogs' kreeg hij toen hij eens klompen meenam naar een formatietraining in Engeland. Hij vliegt naast Yak-52 ook nog Tiger Moth.

Gevlucht

Chris' vaste molen, de Monnikenmolen, wordt door in totaal elf molenaars gerund. Het is een houten, achtkantige met riet gedekte stellingmolen op een stenen onderbouw. Benamingen die me in het begin nog niks zeggen vliegen me om de oren: het gevlucht (dit is het wiekenkruis-red.), binnen- en buitenroede, vangstok, enden (wat ik mijn hele leven wieken heb genoemd), kap, lui-as, enzovoort. Later tijdens de rondleiding door de molen beginnen de dingen in mijn hoofd op hun plaats te vallen.

'Bij Staatsbosbeheer moest ik eens een boom die in de weg stond bij een molen in stukken zagen. Daar ontmoette ik twee molenaars die vroegen of het niks voor mij was. In diezelfde tijd waren twee vrienden van mij ook bezig

met de opleiding. Ik keek ik op het internet bij het Gilde van Molenaars en heb mij toen opgegeven als MIO (Molenaar in Opleiding).

‘Ik maakte thuis een soort checklist en leerde die uit mijn hoofd.’

Niet veel later kreeg ik twee dikke pillen met theorie thuisgestuurd, een soort AOM's.' Chris laat me één van de twee boeken zien en wijst op een plaatje de verschillende onderdelen van een molen aan. Na het bestuderen van de toegestuurde 'AOM's' loopt hij een dag mee met een molenaar. 'Hij liet me alles zien. Daarna maakte ik thuis een soort checklist met de hele opstartprocedure en leerde die uit mijn hoofd. Toen ik dat een week later opdreunde mocht ik het van hem daarna zelf doen. Dan doe je natuurlijk dingen verkeerd, je maakt een verkeerde knoop of zo, maar het armchair-flying kan je hier dus ook prima toepassen.' En zo zijn er meer overeenkomsten met vliegen, maakt Chris me duidelijk: het interpreteren van een weerbericht is heel belangrijk, de aerodynamica van de wieken, eh sorry: enden, en de flow checks die molenaars 'protocol' noemen.

Opleiding

'Je moet een instructeur en een instructiemolen zoeken. Bram is de instructeur op deze molen.' Chris wijst naar de geel-groen geschilderde wieken die vandaag prachtig afsteken tegen de strakblauwe kleur van de lucht die alleen af en toe onderbroken wordt door een witte contrail. 'Ik had meteen een klik met Bram, zijn zoon bleek copiloot op de Boeing-777 te zijn bij KLM en hij deed zelf aan zweef- en motorvliegen. De eerste keer dat ik met hem meeliep, liet ik hem zien wat ik had geleerd op de andere molen. Bovendien had ik van tevoren alles over de achtkante molen uit het boek uit mijn hoofd geleerd. Dus ik

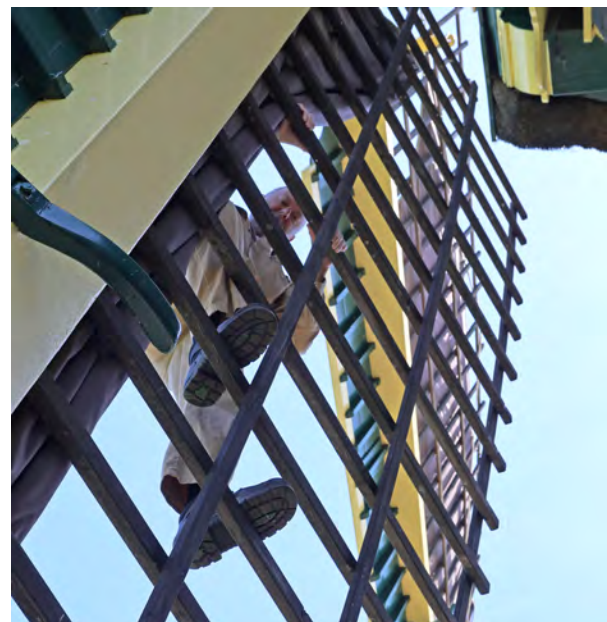

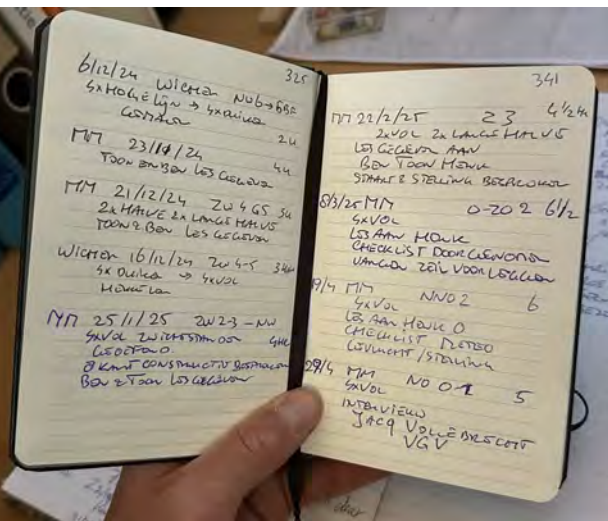
begin, onder zijn toezicht, de molen klaar te maken. Op elke vraag die hij stelde wist ik antwoord te geven en toen vroeg hij: 'wanneer ga je examen doen?'. Maar ja, zo zit ik een beetje in elkaar. Ik wil de dingen tot in detail weten en ik ga dan ook filmpjes zoeken op youtube, dat maakt het alles bij elkaar wel intensief. Na een TQ bij de KLM was ik ook vaak opgebrand. Een opleiding tot molenaar is wel een stuk minder druk want die is verspreid over een veel langere periode.'

‘Toen vroeg hij: ‘wanneer ga je examen doen?’.’

Om een 'Getuigenschrift Molenaar' te ontvangen moet je eerst bij het Gilde van Molenaars een toelatingsexamen doen. Vervolgens kan dan bij De

Hollandsche Molen, een belangenvereniging die probeert de molens in Nederland draaiend en malend te houden, een landelijk examen worden afgelegd. De opleiding duurt minimaal een jaar: 'Dat jaar is verplicht omdat men wil dat je onder alle weersomstandigheden hebt gewerkt: najaarsstormen, zomers onweer, etcetera,. Maar in mijn jaar heb ik alleen maar windkracht drie gehad,' lacht Chris. 'Voordat je examen mag doen, dat van mij was in 2023, moet je minstens 150 uur in je logboek

Chris' logboek

hebben staan. De meeste uren heb ik gedraaid op deze instructiemolen maar ik heb bijvoorbeeld ook twee dagen stage gelopen op een houtzaagmolen en ik heb gedraaid op de Wicher, een spinnekopmolen vlak bij mijn huis. De Wicher is een watermolen, of liever gezegd: een poldermolen. Die dient om het waterpeil in een polder op peil te houden.'

Windstil

Chris gaat de molen speciaal voor mij laten draaien; daar komt een hoop bij kijken, leer ik vandaag. Eerst controleert Chris het logboek

van de molen (een soort AFL/AML). 'Ik ben bezig dit te digitaliseren zodat er makkelijker dingen teruggezocht kunnen worden. Toen ik een keer vroeg hoe lang geleden bepaalde onderdelen van de molen gesmeerd waren, wist niemand dat te vertellen. Nu ben ik dus ook chef smeet.'

**'Ik hou van
ouwe meuk,
oude auto's,
oude
vliegtuigen,
oude molens.'**

Na het logboek lopen we een rondje molen, de walkaround, zowel beneden als op de stelling. Alles draait om safety first net als in de luchtvaart: achteruit de steile trap aflopen, barrières plaatsen zodat niemand in de buurt van de draaiende wieken kan komen, meteen het luik sluiten als je in de bovenkap bent zodat je niet in het gat kunt vallen. Vandaag kom ik op plekken waar de gemiddelde molenbezoeker die een rondleiding krijgt niet komt, zoals bovenin de (draaibare) kap. Het is kruip door, sluip door maar Chris klimt en klautert overal op en tussendoor alsof hij nog twintig is. Als uiteindelijk de zeilen op de wieken zitten en de hele molen klaar is om te draaien, is het windstil geworden. Gelukkig begint het nadat we hebben geluncht toch weer wat te waaien en kan ik de molen in zijn volle glorie zien draaien.

Ouwe meuk

Als Chris vertelt over de geschiedenis van molens in het algemeen en deze molen in het bijzonder, spat de passie eraf. 'Ik hou van ouwe meuk,' vertelde hij me al in de eerste vijf minuten van dit interview. 'Oude auto's, oude vliegtuigen, oude molens.'

'Vroeger waren er in Nederland zo'n 10.000 molens maar dingen veranderden toen we stoomkracht en later elektriciteit kregen.

Voor het malen van tarwe moet een molenaar een hoop moeite doen dus als je een knop om

Chris (rechts) met zijn drie broers, Kees, Ton en Co

kan zetten met hetzelfde resultaat is dat een stuk efficiënter én je bent niet afhankelijk van de wind.

① ‘Om de piraten van je af te houden

② had je kanonnen nodig.’
③
④

Men haalde dus het gevlucht eraf en zette er een motor in. Veel molens raakten in verval, niemand onderhield ze meer en toen is in 1923 de vereniging De Hollandsche Molen opgericht. Ze gingen kijken of de molens met gebruik van wind weer rendabel te maken waren. Er werd een prijsvraag uitgeschreven en er werd gekeken naar het aerodynamische profiel van de wieken; ook de luchtvaart was ondertussen in opkomst dus daar kon men nieuwe inspiratie opdoen. Na de Tweede Wereldoorlog maakten de economische argumenten plaats voor algemene landschappelijke en historische overwegingen

en het is aan de vereniging en het Gilde te danken dat er nu nog 1200 molens in Nederland zijn waarvan een groot deel nog kan draaien.’

Gouden eeuw

‘Ik ben ervan overtuigd dat de Gouden Eeuw niet had bestaan als er geen molens waren geweest. Neem de VOC-vloot, die kon pas ontstaan toen er voldoende planken werden gezaagd en daar heb je houtzaagmolens voor nodig. Vroeger zaagden twee man een plank van vijf meter in een dag, de houtzaagmolen zaagde tweeënhalve meter boom per uur, drie bomen tegelijkertijd. Dat was een flinke schaalvergroting. Voor de zeilen werd vroeger hennep gebruikt, daar had je een hennepklopper voor nodig. Dat werd ook door een molen gedaan. Om de piraten van je af te houden had je kanonnen nodig. De lopen van die kanonnen werden geboord met zogenaamde

boormolens en ook buskruit werd gemaakt met molens. Alles heeft dus met molens te maken.’

Chris laat zien waar de maalinstallatie staat.

De molen maalt voor bezoekers ter demonstratie (meestal) mais op de wind, maar ze malen ook tarwe, elektrisch, voor consumptie. Het meel kan gekocht worden in het naastliggende restaurant waar je in de zomer ook pannenkoeken kunt eten.

In de winter draait de Monnikenmolen, in St. Jans klooster gelegen aan de Molenweg 1, alleen op zaterdag voor bezoekers. In de zomer is ook het restaurant geopend en dan draait de molen op woensdag- en vrijdagmiddag en op zaterdag.

‘Als het windstil is doen we alleen rondleidingen maar dan draait de molen niet.’

Elke gediplomeerde molenaar mag uren van MIO's aftekenen en mag kennis overdragen. Dat doet Chris graag. Daarom is hij gevraagd door Bram om te helpen met de instructie van MIO's. Voorlopig is hij dus nog niet uitgedraaid.

Naam:	Monnikenmolen
Modeltype:	Achtkante stellingmolen op een stenen voet
Functie:	Korenmolen
Bouwjaar:	1857
Herbouwd:	1996
Bedrijfsvaardigheid:	Maalvaardig
Adres:	Molenstraat 1, St. Jans klooster

<https://gildevanmolenaars.nl/>